

Norges museumsforbund
v/Nora Kirkholt

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato: 24.06.2020

Høringsvar fra De nasjonale forskningsetiske komiteene til dokumentet *Åpent, inkluderende, transparent og profesjonelt. Etske retningslinjer for norske museer.*

Innledning

De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK) viser til dokumentet *Åpent, inkluderende, transparent og profesjonelt. Etske retningslinjer for norske museer.* som er sendt på høring med frist 19. juni 2020.¹ Dette høringssvaret gjelder kun høringsutkastets *del 1. Forskning*, og er utarbeidet av sekretariatet i FEK. FEK støtter i all hovedsak den foreslåtte teksten, med enkelte kommentarer og endringsforslag. Alle endringer/tillegg er markert i fet skrift.

Generelle kommentarer

FEK berømmer arbeidet som er lagt ned i retningslinjene, og mener dokumentet vil ha betydning for FEKs arbeid på områder som er dekket av retningslinjene. Sitatet som er tatt inn på side i 3 i forslaget synes vi er viktig, og det gjenspeiler hvordan de nasjonale forskningsetiske komiteene arbeider med forskningsetikk. Vi ser gjerne at sitatet tas med i den endelige versjonen av dokumentet.

Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) reviderer for tiden de nasjonale forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Endringene vil bli sendt på høring, antakeligvis i 2020. De etiske retningslinjene for norske museer vil være relevante for NESH ved fortolkning av forskningsetiske normer.

¹ <https://museumsforbundet.no/nyheter/horingsutkast-til-de-etiske-retningslinjer-for-norske-museer/>

Innledningen til del 1. Forskning:

Det står at forskning i museer «[...] skal utføres i samsvar med etablert juridisk, etisk og akademisk praksis.» FEK foreslår at dette omformuleres til (endringer markert i fet skrift) «[...] skal utføres i samsvar med etablert **vitenskapelig, etisk og juridisk praksis**». Begrunnelsen for forslaget er at vitenskapelig praksis er et innarbeidet begrep som omfatter all vitenskapelig forskning, uavhengig av om forskningen utføres i academia eller ikke. God vitenskapelig praksis inkluderer at man forholder seg til regelverket. Vi mener derfor at *vitenskapelig* praksis bør listes opp først, og *juridisk* praksis til sist. Se også våre merknader til punkt 5 i del 1. *Forskning* nedenfor.

Punkt 2, andre setning i del 1. Forskning:

Begrepet «akkrediterte forskningsinstitusjoner» eksisterer ikke i det norske forskningssystemet; ingen institusjoner kan akkrediteres som *forskningsinstitusjon*. Det kan se ut som at begreper fra ulike lover og ordninger er blandet sammen: Etter universitets- og høyskoleloven kan institusjoner akkrediteres som universitet eller høyskole, og akkrediteringene gis av NOKUT. Norges Forskningsråd har utarbeidet kriterier for å bli *godkjent som institusjon som kan søke om forskningsmidler*. Institusjoner med slik godkjenning omtales ofte som «godkjent forskningsinstitusjon», men det er ikke en godkjenning gitt med hjemmel i lov. Forskningsetikkloven har en definisjon av forskningsinstitusjoner i § 5 første ledd. Det fremgår av forarbeidene til forskningsetikkloven at museene ikke anses som forskningsinstitusjoner.² De er derfor ikke pålagt de institusjonelle forpliktelsene som følger av loven. En av de institusjonelle forpliktelse i forskningsetikkloven, er å etablere *redelighetsutvalg* med ekspertise i juss og etikk. FEK antar at høringsforslagets punkt 2 andre setning om å etablere utvalg med kompetanse i juss og etikk, er hentet fra forskningsetikkloven. FEK støtter anbefalingen i tredje setning om at alle museer bør ha slike utvalg, men vil anbefale at utvalgenes rolle spesifiseres. For å rydde opp i begrepsbruken, kan setningen for eksempel formuleres slik: «**Museer som er forskningsinstitusjoner etter forskningsetikkloven, skal ha redelighetsutvalg** med kompetanse i etikk og juss. Andre museer bør vurdere lignende ordninger, gjerne i samarbeid med andre institusjoner.»

Punkt 3 i del 1. Forskning:

FEK støtter det som står i punkt 3, som etter vår forståelse handler om frihet og uavhengighet. I den siste setningen vil vi foreslå følgende formulering: «Det bør være rom for grunnforskning som er **fri, kritisk og uavhengig**.» Begrunnelsen for forslaget er å få frem de normene som kjennetegner grunnforskning.

Punkt 5 i del 1. Forskning:

I dette punktet vises det til at norske museumsforskere skal sette seg inn i «juridisk, vitenskapelig og etisk praksis innenfor sitt fagfelt», deretter er det vist til de forskningsetiske komiteene, før det er gitt eksempler på to områder som er «særlig viktige». FEK foreslår at rekkefølgen på praksisene formuleres likt som i innledningen, se vår kommentar og forslag

² Prop. 158 L (2015-2016) punkt 12.4

ovenfor. All forskning i Norge skal følge anerkjente forskningsetiske normer, jf. forskningsetikkloven. De forskningsetiske komiteene nedtegner normer og forvalter dem, men vi mener det er viktigere at retningslinjene viser til normene enn til komiteene. Vi kan heller ikke se behovet for å trekke frem et par normer som «særlig viktige». Etiske dilemmaer varierer mellom prosjekter, og normer som er viktige for ett prosjekt, kan være irrelevante for andre. Det å trekke frem to normer som særlig viktige, kan også føre til mindre oppmerksomhet på andre viktige normer for museumsforskning, som for eksempel beskyttelse av sårbare grupper, proveniens eller formidling. FEK mener derfor at det vil være bedre å gjøre forskerne oppmerksomme på at de skal følge anerkjente forskningsetiske normer, og skal følge dem gjennom forskningsprosessen, fra planlegging til gjennomføring og formidling. En alternativ formulering av punkt 5, kan være: «Forskeren er forpliktet til å sette seg inn i etablert **vitenskapelig, etisk og juridisk praksis** innenfor sitt fagfelt, spesielt knyttet til **anerkjente forskningsetiske normer.**»

Dere må gjerne kontakte sekretariatet i FEK hvis dere har spørsmål til kommentarene eller forslagene. Vi ønsker dere lykke til med det videre arbeidet, og ser frem til å motta det endelige resultatet.

Med vennlig hilsen

- for sekretariatet i De nasjonale forskningsetiske komiteene

Helene Ingjerd
direktør